

Stockholm den 6 december 2018

R-2018/1621

Till Finansdepartementet

Fi2018/03025/B

Sveriges advokatsamfund har genom remiss den 5 september 2018 beretts tillfälle att avge yttrande över promemorian Genomförande av 2018 års ändringsdirektiv till EU:s fjärde penningtvättsdirektiv.

Förslagen i promemorian syftar till att i svensk rätt genomföra de tillkommande krav som uppställs i direktiv (EU) 2018/843 av den 30 maj 2018 om ändring av det fjärde penningtvättsdirektivet (direktiv [EU] 2015/849). Den lagstiftning som i huvudsak implementerade det fjärde direktivet trädde i kraft så sent som den 1 augusti 2017 (PTL).

Sammanfattning

Advokatsamfundet – som hänvisar till tidigare yttranden i fråga om lagstiftningsförslag på penningtvättsområdet och i fråga om automatiskt informationsutbyte avseende finansiella konton, beskattning, m.m.¹ – motsätter sig att skyldigheten att samarbeta med och dela information till Finanspolisen, Säkerhetspolisen eller annan myndighet i fråga om penningtvätt eller terroristfinansiering även ska gälla Advokatsamfundet, som inte utgör någon sådan myndighet som direktivförslaget tar sikte på.²

¹ Se Advokatsamfundets remissyttrande den 22 augusti 2018 över promemorian Tillsyn över och ingripanden mot advokatverksamhet vid tillämpning av penningtvättsregelverket. Advokatsamfundet hänvisar även till sitt remissyttrande den 26 april 2016 över betänkandet Ytterligare åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism – Fjärde penningtvättsdirektivet – samordning – ny penningtvättslag – m.m. (SOU 2016:8) samt det särskilda yttrande som framförts av Advokatsamfundets expert i utredningen (betänkandet s. 679-683). Advokatsamfundet hänvisar särskilt till sitt remissyttrande den 9 april 2018 över promemorian Ytterligare ändringar vad gäller automatiskt utbyte av upplysningar om finansiella konton i fråga om advokatens tystnadsplikt i förhållande till ålägganden om informationslämning rörande en advokats klientmedelskonto. Vidare hänvisas till Advokatsamfundets remissyttrande den 21 augusti 2017 över EU-kommissionens förslag till direktiv om ändring i direktiv 2011/16/EU vad avser automatiskt informationsutbyte i fråga om beskattning KOM(2017) 335 och den 18 februari 2016 över kommissionens förslag om ändring i direktiv 2011/16/EU vad avser automatiskt informationsutbyte i fråga om beskattning. Slutligen hänvisar Advokatsamfundet till sitt remissyttrande den 18 september 2018 över betänkandet Ekonomiska sanktioner mot terrorism (SOU 2018:27).

² Se t.ex. prop. 2008/09:70 s. 115, där det framgår att informationsskyldigheten gentemot Finanspolisen enbart omfattar utpekade myndigheter och inte Advokatsamfundet.

Advokatsamfundet anser vidare att det saknas anledning att överväga behovet av att införa en reglering avseende rutiner för Advokatsamfundet att gentemot advokater och advokatbyråer särskilt uppmuntra rapportering av överträdelser.

Advokatsamfundet har i övrigt huvudsakligen ingen erinran mot förslagen i promemorian.

Synpunkter

Inledningsvis vill Advokatsamfundet påpeka att såväl direktivförslaget som den föreslagna lagstiftningen inte tar hänsyn till de särskilda förhållanden som advokater verkar under och den lagstadgade rättsstatliga roll som advokater har, exempelvis när det gäller tystnadsplikt, lojalitetsplikt och oberoende.

Informationslämning från Advokatsamfundet till Polismyndigheten

Advokatsamfundet är inte en sådan statlig myndighet som enligt gällande lagstiftning har skyldighet att informera Polismyndigheten om omständigheter som kan tyda på penningtvätt eller terroristfinansiering. Det är i dag endast de enskilda advokater som misstänker att deras verksamhet kan vara utnyttjad i penningtvätts- eller terroristfinansieringssyften som har en rapporteringsskyldighet. Hela regleringen kring informationsskyldighet till den svenska finanspolisen är också uppbyggd kring förutsättningen att svenska myndigheter enkelt bör kunna bistå brottsbekämpande myndigheter genom den rådande offentlighetsprincip som råder hos dessa myndigheter. Någon sådan offentlighetsprincip gäller inte för Advokatsamfundets tillsynsverksamhet. I stället gäller uttrycklig sekretess för uppgifter inom ramen för samfundets tillsynsverksamhet (30 kap. 16 § OSL och 8 kap. 6 § tredje stycket RB). Att sådan information som Advokatsamfundet kan få del av i sin tillsynsverksamhet inte bör omfattas av informationsskyldigheten, får även anses framgå av artikel 50a punkten b) i det reviderade, femte, penningtvättsdirektivet.

Advokatsamfundet motsätter sig därför att skyldigheten att samarbeta med och dela information till Finanspolisen, Säkerhetspolisen eller annan myndighet i fråga om penningtvätt eller terroristfinansiering även skulle gälla Advokatsamfundet såsom privaträttsligt organ, givet den rättsstatliga roll och de särskilda uppgifter som ålagts samfundet i lag och annan författning.

Behovet av särskilda rutiner för Advokatsamfundet att uppmuntra penningtvättsrapporter

Enligt Advokatsamfundets uppfattning saknas det anledning, även inom ramen för kommande förordningsarbete, överväga att införa reglering avseende rutiner för Advokatsamfundet att uppmuntra rapportering av överträdelser av penningtvättslagstiftningen. Advokater och advokatbyråer har att självständigt och på i det konkreta uppdraget särskilda omständigheter grundad bedömning avgöra om rapportering bör ske i enlighet med PTL. Detta är ingenting som Advokatsamfundet vare sig bör eller kan

anlägga synpunkter på i det enskilda fallet. Vidare måste det understrykas att antalet rapporteringar i sig varken kan eller bör tjäna som indikator på hur effektivt penningtvättsregleringen fungerar avseende en viss typ av verksamhetsutövare.

Få verksamhetsutövare är så välinformerade och allmänt sett kunniga i fråga om penningtvättsregleringen som advokater (bl.a. till följd av framtagande av särskild vägledning om tillämpningen av PTL utifrån ett advokatperspektiv, omfattande utbildningsinsatser och en rad andra kompetenshöjande åtgärder, t.ex. obligatoriskt utbildningsdel rörande PTL för att bli advokat). Advokatsamfundet har dessutom i egenskap av tillsynsorgan sedan 2009 aktivt granskat advokater och advokatbyråer i fråga om efterlevnaden av penningtvättslagstiftningen.

Det finns en rad naturliga och i rättssystemet inbyggda orsaker till att rapporteringsfrekvensen för advokater är förhållandevis låg (ca 3-5 rapporter per år). Detta hänger samman såväl med lagstiftningens innehåll som med advokatuppdragets speciella natur. Det måste här beaktas att advokater samtidigt lyder under annan lagstiftning, vars syften är andra och inte förenliga med penningtvättslagens rapporteringsplikt (upprätthållande av klientsekretess, klientlojalitet och oberoende från statsmakterna) och då advokater särskilt och uttryckligen undantas från rapporteringsplikt i vissa fall enligt penningtvättslagen. Till detta kommer också att penningtvättslagen till övervägande del innehåller bestämmelser som tar sikte på åtgärder för att uppnå klientkännedom och att en advokat som inte uppnår erforderlig klientkännedom och därmed måste avstå från uppdraget, inte omfattas av lagens rapporteringsplikt (om inte påtagliga skäl föreligger att misstänka penningtvätt).

Övrigt

Advokatsamfundet har i övrigt ingen erinran mot förslagen i promemorian, men vill i fråga om införande av en skadeståndsskyldighet för den som av arbets- eller uppdragsgivare utsatts för repressalier till följd av rapportering om misstänkt penningtvätt eller terroristfinansiering, hänvisa till synpunkter som tidigare lämnats rörande s.k. visseblåsare.³

SVERIGES ADVOKATSAMFUND

Anne Ramberg

³ Se Advokatsamfundets remissyttrande den 30 oktober 2014 över betänkandet Visselblåsare – Stärkt skydd för arbetstagare som slår larm om allvarliga missförhållanden (SOU 2014:31) samt den 5 september 2018 över EU-kommissionens förslag till EU-direktiv om skydd för personer som rapporterar om överträdelser av unionsrätten (KOM[2018] 218 och 214).